

SOVE (Strigidae)

Sove su noćne ptice, a u svijetu je zabilježeno čak 134 vrste sova. U Hrvatskoj živi 10 različitih vrsta, a najpoznatiji su čukovi, šumske sove i kukuvije. Broj mnogih vrsta u stalnom je opadanju, tako da su u Hrvatskoj sove zaštićena vrsta.

Njihov je izgled poseban – imaju velike glave s upečatljivim okruglim očima, povijene kljunove, a perjem su im prekriveni čak i nožni prsti. Na licu im je perje oštro i čvrsto kao žica, a na rubovima krila tako tanko da im je let zbog toga nečujan. Boja njihovog perja prilagođena je okolišu. Veoma je karakterističan i zanimljiv način na koji okreću glavu dok gledaju oko sebe, njihove se oči ne mogu pomicati u dupljama pa zato, ako žele vidjeti lijevo, desno ili otraga, moraju okrenuti cijelu glavu. Imaju i najbolji sluh među pticama, a vid im je doslovno sto puta bolji od čovjekovog. Hrane se malim sisavcima (miševima i rovkama, najčešće), a neke vrste jedu i veće sisavce, ptice, vodozemce, gmažove, kukce, gliste – pojedu cijeli ulov, a kasnije ispljunu ono što ne mogu probaviti. Tako ljudima čine veliku korist – čiste njihova polja i okoliš od sitnih sisavaca koji su ozbiljni nametnici.

Njihov je obiteljski život sličan ljudskome – parovi najčešće ostaju zajedno cijeli život, a žive i do 10 godina, mužjak ženki donosi hrani dok ona sjedi na jajima, brinu se za svoje ptice u gnijezdu od 5 do 8 tjedana, a izleći se može, ovisno o vrsti i količini raspoložive hrane 2 do 8 sovića. Sovino glasanje i noćni život često su kod ljudi shvaćeni kao nešto zloslutno. U mnogim kulturama, pa i našoj, vjeruje se da svojim hukom najavljuju nesreću ili smrt pa ih ljudi tjeraju iz svoje blizine. Sove, pak, ne izbjegavaju ljudi, jer gdje ima ljudi, ima i miševa i druge hrane.

One se nastanjuju u dupljima starih stabala, napuštenim gnijezdima drugih grabljivica, napuštenim zvonicima, tavanima, tornjevima, štalama, a neke i u rupama u stijenama. Stan im je skroman, gdjekoja grančica i gotovo. Vole tamna skrovita mjesta jer danju uglavnom odmaraju žmireći. Čim padne noć kreću u lov, premda neke vrste love već u sumrak ili danju. Neprijatelji su im druge grabljivice, a ni sitnije ptice ih ne vole. Ipak, njihov je najjači neprijatelj čovjek. Kada priđe njihovom gnijezdu, i najmanja sova ga napada braneći svoje mlade tako da mu leti pravo u oči. Ljudima smetaju neobični zvukovi koje sove proizvode, pogotovo mладunci u gnijezdima znaju noću biti glasni pa ih ljudi tjeraru iz svoje blizine. Neki hvataju sove da im budu kućni ljubimci, a to je posebno omiljeno nakon što su postale popularne u serijalu o Harriju Potteru. Suvremenim načinom života, koji uključuje pretjerano krčenje šuma, pretvaranje zemljišta u građevinska i poljoprivredna, sove gube svoja prirodna staništa. Na tavane, zvonike i tornjeve ljudi često stavljuju žicu kako bi sprječili sove da se tamo nastane. Klimatske promjene, zagađenje zraka, korištenje insekticida i pesticida, masovno uništavanje glodavaca – sve to uvelike ugrožava život i opstanak ove vrste.

SJENICE (Paridae)

Sjenice su ptice iz reda vrapčarica, u svijetu ih živi 46 vrsta, a u Hrvatskoj 7. Najpoznatija i najrasprostranjenija je velika sjenica. Ptice su to dugačke trinaestak centimetara, krupnih glava i zdepastih tijela. Vrlo su omiljene zbog lijepote svoga perja, aktivnog načina života i lijepog pjeva.

Pjev im je jednostavan, ali ugodan, tonovi zvuče otprilike kao „stiti, sizizidi“ i „sitidn-sitidn“. Velika sjenica odozgo je maslinastozelena, a odozdo žuta, lice joj je bijelo, glavom, grlom i donjim dijelom tijela prelazi joj crna pruga. Pera su joj plavičastosiva na krilima. Aktivna je tijekom cijelog dana, najpokretljivija i najživahnija ptica, besprekidno skakuće dok po granama, lišću i kori drveta traži kukce i njihove ličinke. Također jedu i sjemenke, a kad nađu sjemenku drže je nožnim prstima dok je kljunom razbijaju i jedu.

Istraživanja su pokazala da u jednome satu nahrane svoje mlade čak 33 puta. Za razliku od ostalih ptica, svoje mlade, a može ih biti od 5 do 14, pažljivo hrane i poučavaju čak i dva tjedna nakon što su naučili letjeti. Parovi ostaju zajedno cijeli život i najčešće zajedno spavaju u gnijezdu, a na jajima leže naizmjence i mužjaci i ženke. Svoje udobno gnijezdo najradije smještaju u dupljama starih stabala, jer i one su kao i sove, ptice dupljašice.

Kako broj starih stabala sve više opada, moraju se snalaziti. Ponekad se čak nastane i u poštanskom sandučiću. Kad im ljudi naprave kućicu za ptice, rado je uzmu za svoj dom. Sjenice su ljudima korisne jer čiste drveće od suvišnih insekata, ali i njihov je broj, pogotovo pojedinih vrsta, u velikom opadanju. Kao i sovama, i njima smeta nedostatak prirodnih staništa – suvremeni način života koji gleda samo na isplativost i korisnost prirodnih resursa ne odobrava održavanje starih stabala. Masovna prskanja insekata i korova ne čine sjenicama dobro – ostaju bez hrane i zagađuju im se staništa. Postaju neotpornije na bolesti zbog klimatskih promjena i zagađenja zraka, vode, tla, a nerijetko se dogodi da ih takozvani ljubitelji ptica želete držati kao kućne ljubimce. One u zatočeništvu brzo ugibaju. Ponekad ih ljudi ubijaju i iz zabave.

Izvori:

Hermann Heinzel: Collinov džepni vodič: Ptice Hrvatske i Europe, Hrvatsko ornitološko društvo, Zagreb, 1999.

Davor Krnjeta: Ptice Hrvatske, Meridijani, Zagreb, 2003.

E. Thomas Gilliard: Ptice, ilustrirana enciklopedija životinjskog carstva, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1968.

Alfred Edmund Brehm: Život životinja, Euroadria, Zagreb, 2003.